

BİR KISIR DÖNGÜDEYİZ BAY TEKİNALP!

"Osmanlı denen şey, Türk'ü nesiller boyu köleleştiren bir hâkimiyettir..."

MERYEM İLAYDA ATLAS

meryemilayda@yahoo.com

1

920'lerin sonundan 30'ların ortalarına doğru Kemalizm'i bir dünya görüşü olarak benimseyen, Türkçülük ideolojisine inanan ve o günlerin "disiplin, terbiye ve şef söylemleri" ile

barışık bir aktör dikkatimizi çeker: Selanik doğumlu, avukat ve muharrir Munis Tekinalp. Bir Osmanlı Yahudi'si olarak 1883'te Serez'de doğmuş, 1961'de Fransa'nın Nice şehrinde ölmüş Tekinalp'in asıl adı Moiz Kohen olup, Cumhuriyet döneminde Munis Tekinalp adını kullanmıştır. Tekinalp, 1908'de İttihat ve Terakki üyesi, 1909'da Hamburg'da Dünya Siyonist Kongresi'nde Selanik delegesi, *Türkleştirme* (1928), *Kemalizm* (1936) ve *Türk Ruhu* (1944) kitaplarının yazarıdır.

Tekinalp hakkında 1984 tarihli M. Landau'nun bir kitabı ve Liz Behmoaras'ın 2005 yılında yazdığı biyografik bir romanı bulunmaktadır. Bunun dışında hakkında yazılmış makale ve eserler oldukça sınırlıdır. Ocak ayında Rifat Bali'nin Libra'dan *Bir Günah Keçisi: Munis Tekinalp* isimli 3 ciltlik bir eseri yayınlandı. Bali, Tekinalp'in Kemalizm, Türkleştirme gibi kitaplarından ve bu çerçevedeki tartışmalardan tanındığının, hâlbuki onun şehircilik, iktisat ve sosyoloji gibi konularda da kayda değer bir birikimi olduğunun altını çizerek bu 3 cildin içinde yazarın hem günlüklerini, hem de çeşitli konulardaki makalelerini yayınlıyor.

Ciddi ve titiz bir arşiv çalışmasına dayanan 3. cilt ile Tekinalp'in biri Fransızca, diğeri Osmanlıca olmak üzere iki günlüğünün yayınlandığı 2. cilt bizzat yazarın halet-i ruhiyesine aracısız ulaşma imkânı sağladığı için bugüne kadarki Tekinalp tartışmalarına da yeni bir boyut getirmesi kaçınılmaz. Metne, Bali'nin titiz, yol gösteren, belgeleyen fakat mesafeli üslubu hâkim. Dikkatle

seçilmiş yazılar, titizlikle konduurulmuş dipnotlar, atlanmayan ayrıntılar ve konuşan belgeler... Ancak Tekinalp'in günümüzde ve yakın geçmişte nasıl algılandığı konusuna değindiği ilk cildin son bölümünde Bali'nin alışıık olduğumuz, satır aralarında hissedilmeyen üslubu yerini suçlayıcı ve kızgın bir tona bırakıyor. Zira ilk iki bölümde "Bırakın belgeler konuşsun!" diyen yazar, bir anda A'lı B'li C'li kategorilerle karşımıza çıkıyor.

Tekinalp, "bir dönme ideolojisi olan Kemalizm'in mimarı mı?"

Rifat Bali'nin temel tezine göre; İslamcılar/sağcılar, Kemalizm'le olan problemlerini 5816 sayılı "Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkındaki Kanun" yüzünden açıkça ifade edemedikleri için Tekinalp'i bir "günah keçisi" olarak hedef seçiyorlar. Bu çerçevede Kemalizm'in bir dönme ideolojisi olduğuna inanmakta ve bütün bunların mimarı olarak Tekinalp'i görmekte dirler. Ayrıca İslamcı/sağcı kesim Tekinalp'i, Semitizm ve Yahudi nefretini açığa vurmak için bir araç olarak da görmekte. Bu çerçevede Bali'ye göre İslamcı/sağcı çevreler ırkçı, kendinden başkasını kabullenmeyen, cahil, gülünç, saçmalık dolu tezler ve yanılısamalar üretiyorlar. Bali elbette bu söylediklerine emsal teşkil edebilecek örnekleri de sunuyor. Lakin Bali'nin gösterdiği örnekler üzerinden bu derece genellemeci bir sağcı/İslamcı kesim analizi yapması adeta bir hesaplaşma. Verilen birkaç örnekle bu kadar homojenleştirici bir okuma yapmak yerinde midir? Mesela sık sık alıntılanan Mehmet Şevket Eygi bütün İslamcılarının temsilcisi midir?

Bali'nin de belirttiği gibi İslamcılarının bir Kemalizm karşıtlığı olduğu aşikârdır. Ayrıca yakın tarihte yeşerip de küllenmemiş bir İsrail karşıtlığı

da bulunmaktadır. Ama İslamcılarının birinden salt Yahudi olduğu için nefret ettiğini söylemek pek hakkaniyetli olmaz. Peki, İslamcılarının Tekinalp nefreti, Yahudi olduğu için mi, Kemalist olduğundan mı, yoksa Tekinalp hakikaten sadece öfke kanalize edilen bir günah keçisi mi?

Tekinalp, Yahudilerin intibak meselesinde Emanuel Karasu gibi diğer Yahudilerden farklı olarak Türkleştirilmeyi savunmuş ve Kemalist Yahudi kimliğini oluşturacak bir formülden bahsetmiştir. *Kemalizm* kitabında da anlattığı gibi Tekinalp'e göre bu yeni ideoloji, yeni bir devlet ve yeni bir Türk'ü yaratmayı amaçlayan, geçmişten kopuşu temsil eden bir ideolojidir ve hem Osmanlı'dan Türk'e dönen, hem de Yahudi'yken Türkleşmesi gerekenler için ortak bir paydadır. Atalar ruhuna geri dönüşü simgeleyen ama aynı zamanda laik bir düzen getirmeyi ilan eden Kemalizm, Tekinalp için yeni bir Yahudi kimliği inşasında hatırı sayılır bir ideolojidir. Tekinalp'in farklı dinden ve ırktan gelen Yahudilerin ve Türklerin ortak bir ülküde ve kimlikte buluşabileceğine inanmasının tek koşulu vardır: Laiklik. İşte bu sebeplerle laik bir sistemin coşkulu savunucularından biri olması İslamcılar tarafından ilk şerh düşülecek noktalardan biridir.

Türk'ün laik peygamberi...

Ayrıca Tekinalp'in fikirlerinde Yahudi olduğu için değil, ama Kemalist olduğu için bir İslamcı açısından hazzedilmeyecek pek çok nokta da bulunur. Tekinalp'e göre Atatürk, Türk'ün laik peygamberidir. Türk kültürü Osmanlıların altında bir esaret dönemi geçirmiştir. Şark medeniyeti denen şey, Şarkî Roma'dan geçmiştir ve yanlışlıkla İslam medeniyeti denmiştir. Hatta Tekinalp Türklerin Kemalizm'e kadar ahlaki ve entelektüel açıdan kendilerine ait hiçbir şeylerinin olmadığını bile iddia eder. Osmanlı denen şey, Türk'ü nesiller boyu köleleştiren bir hâkimiyettir... Üstüne bir de kitaplarının birine, dozu artırıp "Kahrolsun Şeriat" diye bir başlık da ekler. Bu başlık ise İslamcı yazarlar tarafından nefretle anılır. Aslında tüm bunlar Tekinalp'in otorite sevdası, tepeden inme modernleşme arzusu, rejim histerisi ve kraldan çok kralcılığı yani tipik 30'ların yansımasıdır. Elbette fakir bir tarihsel okuma ile bütün bunlar üzerinden komplo teorileri üreterek Tekinalp'e yüklenmek, Bali'nin dediği gibi bir günah keçisi yaratmaktır.

Şöyle bir şey var, nasıl ki Tekinalp'i anlamak bir dönem okuması yapmayı gerektirirse, aynı

şekilde Abdurrahman Dilipak, Mehmet Şevket Eygi gibi yazarların aralarında bulunduğu İslami kesim için de bir dönem okuması yapmak gerekir. Bu insanların tutumları, o güne dek gazı alınmamış bir Kemalizm karşıtlığı ve terörize edilmiş bir Siyonizm aleyhtarlığı olarak okunabilir. Bali eğer "İslamcı kesim böyledir" demek yerine İslamcı kesimde, özellikle kullandığı gazete ve internet sitelerinde başka konuların nasıl bir üslupla tartışıldığını biraz takip etmiş olsa idi, her şeyi Yahudi komplosu diyerek kestirip atmanın bu kesim için çok yaygın bir tepkisellik olduğunu da görecekti. Bu bir tavidir, tutumdur; beğenilir ya da beğenilmez. Ama soğukkanlı bir inceleme kitabında "İslamcılar ve sağcılar bu şekilde nefret üretir", "Anti-semitiktir", "Cahil cahil saçmalar" türünden tezler çıkarılır mı, bu tartışılır...

İslamcı saplantıların gerçek sebebi ne?

Bali'nin İslamcılarla Türkçüler arasındaki sınırları çok net ayırabildiğinden, İslamcı kesimin fraksiyonlarından ve son 10 yıl içindeki gelişmelerinden haberdar olduğuna çok da emin değilim. İslami kesimin yorumlarına "cahil, gülünç ve aşırı" derken, ne hikmetse 30'ların belgeleri arasına sızıp böyle yorumlar yapmıyor. Bence İslami kesimin saplantıları, 30 ve 40'ların saplantılarından daha korkunç ve gülünç değildir. Hele ki İslamcı saplantılar insanların göçe zorlanmasına, fakirleştirilmesine ve itibarsızlaştırılmasına sebep olmamıştır. Azınlıkların bu ülkede yaşadıklarını düşünürsek Tehcir, Mübadele, 6-7 Eylül olayları ve "Varlık Vergisi" gibi bütün bu meselelerin İslamcılarla hiçbir alakası yoktur. Bu tarz bir tartışmayı azınlık nefreti üzerinden yürüteceksek, mezkûr olayların yarattığı yıkıcı etki karşısında, bahsi geçen İslamcı yazarların cehaleti lafı güzaf kalır. Önyargı ve bilgisizlikten öteye gitmeyen diğer saplantıların Yahudi nefretinden ziyade Tekinalp'in Kemalistliği yüzünden anti-Kemalist reflekslerle ve İsrail karşıtlığı ile çok ilgisi olduğu düşünülebilir.

Sonuç olarak Bali, ilk cildin son bölümünde özellikle İslamcılar/sağcıların mesela "Tekinalp'in Yahudiliğini gizleyen bir dönme olduğu", "Sami Kohen'in Moiz Kohen'in akrabası olduğu" gibi pek çoğu maddi bilgi hatasını ve yanlış okuma tezlerini ortaya seriyor, yanlışlıyor. Ama keşke bunu diğer bölümlerdeki serinkanlı üslubu ile toptancı bir kesim analizine dökmeden yapsaymış! Zaten eklenen belgeler nefreti de cehaleti de aracasız gözler önüne serebiliyor. ❏